

13. září 1928 C-ovou o zaplacení, v září 1928 Juliu L-ovi za 3.000 Kč prodala. Z toho plyne, že se obžalovaná omylem právním, týkajícím se jejího oprávnění prodati věc zastavenou, vůbec nehájila. Zmateční stížnost však poukazuje na to, uplatňujíc tak z části výslovně, z části zřejmým poukazem zmateční důvod podle § 281 čís. 5 tr. ř., že soud nepřihlédl, uvažuje o zlém úmyslu obžalované, k možnosti soukromoprávního omylu vzhledem k tomu, že obžalovaná je ženou práva neznalou, že se obžalovaná, domáhajíc se zaplacení své pohledávky, i když (jak soud zjistil) šlo o zástavu, mohla podle laického výkladu slova zástava považovati za oprávněnou zástavní předmět prodati; na totéž poukazuje obsah dopisu ze dne 13. září 1928 najmě jeho soudem nehodnotěná slova »v případě, že peníze nedostanu, vím, co mám již činiti«. To nevylučuje ani její obhajoba, neboť z ní nevychází na jevo, že jí byl jasným rozdíl mezi zástavou a koupí s výhradou zpáteční koupě. Soud nalézací k těmto okolnostem nepřihlédl a zatížil tím rozsudek zmatečností podle § 281 čís. 5 tr. ř., neboť, kdyby jej byl uvážil, byl by zajisté též uvažoval, zda obžalovaná nejednala v soukromoprávním omylu. Soud nalézací zjistil ovšem ohledně subjektivní stránky činu, »že si obžalovaná byla protiprávnosti svého činu plně vědoma, že toto její vědomí jest prokázáno právě její obhajobou, tvrzením, že lístek koupila a popíráním, že jej dostala jen do zástavy«. Tu však bude uvážiti soudu, že právo zástavní jest v podstatě podle § 447 obč. zák. právem věřitele dojíti zaplacení z určité věci, kdyby závazek v určitý čas nebyl splněn. Toto právo předpokládá prodej věci — zástavy. Ustanovení § 461 obč. zák. ustanovuje ovšem, že o prodej zástavy musí býti žádáno u soudu; předpis ten je však rázu jen formálního a opomenutí předpisu toho prodejem zástavy bez intervence soudu věřitelem samým je sice bezprávné, může však míti v zápětí, byla-li pohledávka v době prodeje toho již splatnou a splacena nebyla, jen soukromoprávní nároky dlužníkovy. (Tak víd. sb. čís. 3321, odchýlně sb. n. s. čís. 273.)

Čís. 3724.

Otázku, zda vzešly pochybnosti, zda je obžalovaný v užívání rozumu či zda trpí duševní chorobou, již by mohla býti jeho přičetnost vyloučena (§ 134 tr. ř.), jest řešiti nikoli podle subjektivního dojmu rozhodujícího soudu o tom, zda se obžalovaný jeví býti abnormálním čili nic, nýbrž podle objektivních okolností vyšlých najevo za trestního řízení, při čemž jest přihlížeti k veškerým skutečnostem přicházejícím ve směru tom v úvahu, nikoliv jen k zodpovídání se pachatele; není třeba, by se obžalovaný v tom směru hájil.

(Rozh. ze dne 28. prosince 1929, Zm I 730/29.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací vyhověl po ústním líčení zmateční stížnosti obžalovaného do rozsudku porotního soudu v Hradci Králové ze dne 24. září 1929, pokud jím byl stěžovatel uznán vinným

zločinem zhářství podle §§ 166, 167 b), c) tr. zák., zrušil výrok porotců k druhé, třetí a čtvrté hlavní otázce a k první dodatkové otázce a na tomto výroku spočívající odsuzující rozsudek a věc přikázal do nejbližšího porotního zasedání krajského soudu v Hradci Králové, by v rozsahu zrušení bylo znovu o ní jednáno a rozhodnuto.

D ů v o d y:

Při hlavním přelíčení bylo navrženo obhajobou zkoumání duševního stavu obžalovaného znalci psychiatry o tom, že obžalovaný jest dědičně zatížen, že jest slaboduchý, podléhá psychose mladistvých a že čin sám byl spáchán v chorobném pathologickém afektu, který vylučuje trestnost podle § 2 tr. zák. Porotní soud zamítl návrh s odůvodněním, že za líčení nevyšla najevo objektivní skutečnost, ze které by se dalo souditi, že obžalovaný trpí duševní chorobou a že spáchal čin ve střídavém pomínutí smyslů; pouhé pochybnosti vyslovené obhájcem a matkou že prý nestačí; pokud se týče dojmu soudu, že neshledává soud obžalovaného abnormálním a obžalovaný se tím při četnickém vyšetřování ani před vyšetřujícím soudcem nehájil. Zmateční stížnost právem vytýká tomuto rozhodnutí porotního soudu vadnost podle § 344 čís. 5 tr. ř. Předpis § 134 tr. ř. ukládá soudu, by dal vyšetřiti duševní stav obžalovaného, vzniknou-li pochybnosti o tom, zda je obžalovaný v užívání rozumu či zda trpí duševní poruchou, již by mohla býti jeho přičetnost vyloučena. Otázku, zda pochybnosti vzešly, jest řešiti nikoli podle subjektivního dojmu rozhodujícího soudu o tom, zda se obžalovaný jeví býti abnormálním, čili nic, nýbrž podle objektivních okolností vyšlých najevo za trestního řízení, při čemž jest přihlížeti k veškerým skutečnostem přicházejícím ve směru tom v úvahu, nikoliv jen k zodpovídání se pachatele. Není třeba, by se obžalovaný hájil, ať již proti pátrajícímu četnictvu, nebo před vyšetřujícím nebo rozhodujícím soudem duševní chorobou nebo střídavým pomínutím (zmatením) smyslů v době spáchání trestného činu; takový stav vylučující trestní zodpovědnost může tu býti, aniž si byl obžalovaný skutečnosti té vědom a aniž ji mohl tušiti, po případě aniž byl s to, by podle stavu a míry své chápavosti a inteligence vybudoval na základě tom svou obhajobu; soud však přes to podle §§ 3, 206 a 232 tr. ř. jest povinen z moci úřední dbáti všeho, co slouží ke zjištění hmotné pravdy, k usvědčení pachatele i k jeho obraně.

V souzeném případě nejen anamnestická data vyšlá trestním řízením najevo, nýbrž i čin sám, způsob jeho provedení, zejména pak pohnutka opětovného zhářství jsou okolnostmi, jež mohou vzbuditi pochybnosti o úplné přičetnosti pachatelově. Podle zprávy obecné školy v K. byl obžalovaný ve škole velikým dobrákem, sedával v lavici klidně, vyučování ho nezajímalo, prospěch měl celkem špatný, duševní schopnosti velmi slabé, patřil mezi nejslabší žáky; trestán býval jen někdy pro lenost a snášel trest zcela lhostejně. Matka jeho označila jako svědkyně u hlavního přelíčení nemanželského otce obžalovaného za notorického alkoholika, který zůstával někdy ležeti přede dveřmi úplně opilý. Obžalovaný podle jejího svědectví byl od malička slabý a od narození až do šestého

roku míval křeče, při nichž ruce i tělo se mu kroutily; povahově byl vzteklý a vznětlivý, samotář. V době před posledními dvěmi trestnými činy (žhářství) byl rozčilený, »jako blázen«, když se vracel z pochůzky za J-ovou, býval zamklý, smutný a místo jídla psal. I v poslední době si stěžoval na bolesti v těle a na křeče. Obžalovaný sám za pohnutku prvního činu žhářství uvádí vztek, že nemohl zabít J-ovou, a snažil se takto ji vyvolat ven, »by ji mohl dodělati«. I žhářství v noci na 3. července 1929 odůvodňuje snahou dostat J-ovou z bytu, by ji mohl zavraždit. Objektivní okolností, provázející činy obžalovaného, jest i skutečnost, že dvacetiletý obžalovaný měl delší dobu známost s Marií J-ovou, že ji měl rád (svědectví Emilie F-ové), že pro malichernosti docházvalo mezi nimi k rozporům, ona že chtěla s ním známost přerušit (svědkyně Marie J-ová), obžalovaný že se zabýval úmyslem ji zavraždit, i myšlenkami sebevražednými (jeho tvrzení); že v době bezprostředně před činem v noci z 2. na 3. července 1929 bez příčiny opustil službu, tehdy jakož i po činu pobíhal ve dne i v noci v okolí bydliště Marie J-ové, snaže se po dobrém i po zlém, vzkazy, vyhrůžkami, pokusem sebevraždy ať již vážně míněným či jen naznačeným, jakož i žhářstvím pohnout Marii J-ovou, by vyšla z domu a měl takto možnost s ní mluvit, nebo jednat proti ní; obsah lístku, zanechaný po činu na poli pro J-ovou (svědkyně Anna K-ová a Kateřina K-ová) prozrazuje, že mysl obžalovaného, který pohlavních styků dosud neměl, byla silně ovládána představami pohlavními a schvácena žárlivostí.

Veškeré tyto okolnosti, provázející čin obžalovaného a objektivně naznačené výsledkem trestního řízení; možnost dědičného zatížení, vrozené duševní abnormity, mladistvý věk, nemnoho překračující obvyklou pubertální hranici, zamilovanost a žárlivost člověka omezenějších duševních schopností, drážděná neopětováním jeho citů a vyhlídkou na úplné odmítnutí a na přerušení veškerých styků, ovládaná v důsledku toho myšlenkami na vraždu a sebevraždu, veškeré tyto skutečnosti ve spojení s tvrzenou pohnutkou činu nevylučují pochybnosti o tom, zda smyslné pudy neovládly do té míry duševní život a intelekt obžalovaného, že jeho zločinné činy byly jediné jimi podmíněny. Poněvadž pak není vyloučeno, že při odborném vyšetření duševní základny pachatelovy, jakož i všech ostatních okolností trestného činu mohlo by býti shledáno, že popudlivost, zloba a vztek, jak obžalovaný jednání svá sám označuje, dosáhly u něho stupně, v němž brzdící představy, umožňující rozpoznávání a pochopení protiprávnosti činu, jsou úplně z duševní činnosti usuzovací vyřazeny a utlumeny, ať již afektem dosahujícím rázu chorobného, nebo přechodnou neb trvalou duševní chorobou, a jsou tu takto zákonné předpoklady předpisu § 134 tr. ř., bylo zamítnutím návrhu na vyšetření duševního stavu stěžovatelova nesprávně použito zásad trestního řízení, jež slouží k zjištění hmotné pravdy a jichž šetření káže podstata řízení. Aniž bylo proto třeba zabývat se další uplatňovanou výtkou zmatečnosti podle § 344 čís. 6 tr. ř., bylo zrušiti rozsudek jako zmatečný pro neúplnost řízení podle § 344 čís. 5 tr. ř. a podle § 348 tr. ř. uznati, jak se stalo.